

Passionen för sanningen

Världen behöver ”passionerade och konsekventa vittnen för sanningen”. I en tid då relativismen har övertygat många om det omöjliga i att lära känna sanningen, har passionen att söka den och förmedla den omvandlats till en välkommen uppgift för de kristna.

2007-12-14

”I sin djupa övertygelse om att ”allt som är sant kommer från den helige

Ande” (omne verum a quocumque dicatur a Spirit Sancto est) var Thomas opartisk i sin kärlek till sanningen. Han sökte sanningen var än den kunde finnas och gav lysande bevis på dess universalitet. I honom har kyrkans läroämbete sett och erkänt passionen för sanningen; och just därför att hans tänkande ligger inom horisonten för den universella, objektiva och transcendent sanningen, kunde det resa sig till höjder som överstiger mänsklig intelligens.”[1]

Dessa ord av Johannes Paulus II hänför sig till den helige Thomas av Aquino och det är en eloge som är utmärkande för ett stort helgon, men på samma gång visar det vilket stort värde Kyrkan fäster vid intelligensens gåva.

”Han kan därför med rätta kallas en ’apostel för sanningen’” enligt Johannes Paulus II, som i sin tur

hänvisar till Paul VI. ”Eftersom han utan biavsikter sökte sanningen, kunde Thomas i sin realism känna igen sanningens objektivitet och frambringa en filosofi inte bara om ’det som synes vara’ utan en filosofi om ’det som är’.”[2]

Att lovorda den filosofiska och teologiska finessen hos ett helgon innebär att lovorda en bestämd hållning inför sanningen: kärleken, passionen, forskningen, öppenheten gentemot den och förmågan att känna igen den.

En del av Kyrkans mission består i att tända och i de kristnas själar och i alla människor sprida passionen för och sökandet efter sanningen. Detta har varit ett läroämbetets ständiga syfte för Johannes Paulus II - om det är encyklikorna *Fides et ratio* eller *Veritatis splendor* tydliga exempel – och Benedikt XVI:s hållning är identisk när han från sitt pontifikats

första dagar uppmuntrar alla att inte låta sig besegras av den relativistiska mentaliteten, som inte är annat än ett sätt att avstå från forskningen om de sanningar som ger mening åt livet, med åtföljande krympning av livets horisont.

Relativismen som kardinal Ratzinger refererade till för några år sedan som ”den kristna trons centrala problem”[\[3\]](#) är snarare ett ställningstagande inför livet som lätt sprids i den kultur vilken präglar de sociala relationerna mellan människorna. Den är inte bara ett filosofiskt system eller en läromässig struktur, utan snarare en tankens stil i vilken man undviker att tala i termer som sann eller falsk, eftersom man inte erkänner någon instans med objektiv giltighet om påståenden gällande verkligheter som går utöver vad var och en kan se och röra vid: Gud, själen, och till och med kärlekens intimaste mål.

Denna hållning medför dessutom ett sätt att handla som manifesterar en obeslutsamhet från grunden inför verkligheten: från det ögonblick då jag inte kan vidkännas någonting på ett säkert sätt, kan jag knappas fatta beslut som kräver ett obesträtt och definitivt givande. Allt kan ändras, allt är provisoriskt.

I grund och botten, enligt detta ställningstagande är det som vi kan känna och bekräfta beträffande de gudomliga verkligheterna och beträffande livets och världens mening så ofullkomligt och relativt, att våra ord inte har något sanningsinnehåll.

I detta perspektiv synes vilket försök som helst slinka undan de experimentella vetenskapernas beräknings- och kontrollmetod, kunskapens enda auktoriserade källa, eller bedöms helt enkelt som en återgång till den förvetenskapliga

kunskapen, eller ett återupprättande av antika mytologier.

SANNING OCH FRIHET

Relativismen försöker påtvinga en existentiell inställning: om jag inte kan nå fram till någon säker slutsats, låt oss åtminstone försöka etablera en väg – en *metod* – som tillåter mig att uppnå den största möjliga *kvantitet* lycka i vår *eländiga* värld; en lycka som, genom samma dynamik som gäller fakta – tillfälliga och begränsade – kommer att vara fragmentarisk och otillräcklig.

Logiskt sett, i denna situation blir det viktigaste att undvika problemet med sanningen: vilken uppfattning som helst har hemortsrätt i vår kultur, för så vitt den inte gör anspråk på universalitet eller vill ge en potentiellt fullständig förklaring av Gud och världen.

På så sätt blir de religiösa sanningarna en lekboll för stundens eller smakens preferenser, reducerade till åsiktsfrågor – kanske privilegierade för några, i åsikternas eller de påhittade och utspridda hypotesernas stormarknad på det övernaturligas ocean – och berövade rationalitet, just därför att de inte kan godkännas enligt den experimentella vetenskapens kriterier.

På detta sätt blir relativismen det vitala, inte det teoretiska försvaret för att föra en existens *som går att leva* i en värld berövad betydelse. Och vilken bättre garanti finns det för att alla människor ska kunna uppehålla en fredlig samlevnad än en värld utan sanning?

I många av våra samhällen har en svag idé om förnuftet börjat etablera sig som en nödvändig bas för demokrati och sammanlevnad: i ett

multikulturellt, multietniskt och multireligiöst samhälle leder försvaret av sanningens existens till konflikt och våld, ty de som är övertygade om sådana sanningar misstänks för att vilja påtvinga andra – det är fundamentalism, säger man – det som inte är något annat än en åsikt.

Märkligt nog händer i stället det motsatta. Bristen på känslighet för sanningen, för sökande efter svar på sakernas verklighet och efter livets mening, drar med sig deformation och till och med korruption av frihetens ide och erfarenhet.

Det kan inte förvåna att den sociala och lagliga konsolideringen av levnadssätt i överensstämmelse med relativismen alltid har sin grund i en förmodad ”rätt att göra erövringar” från frihetens sida.

Säkert är att den politiska friheten har varit en av de stora erövringarna

i modern tid. Och ändå är inte människans frihet absolut, tvärtom, den är strikt bunden till den mänskliga naturen.

Om den friköps från förnuftet och från människans totalitet så att den uppfattas som ett ”att kunna önska allt” och ”praktisera allt man önskar” så är det klart att ”våra egna önskningar till slut blir den enda normen för våra handlingar”.[4]

Alla inser vi att vi inte agerar enbart genom *viljan*. Verkligheten själv leder oss och föreslår sätt att agera. Ingen köper en burk marmelad bara på grund av etikettens utformning; en god husmor frågar först, hämtar information, läser upplysningarna på etiketten... och sedan väljer hon. För valet – exemplet är banalt men signifikativt – finns det skäl: procenttalet frukt, kvalitén, ursprunget, om det är ”kravmärkt”, om man tillsatt socker eller inte, etc.

Friheten är inte en kraft *utan gränser*, den har sina demarkationslinjer: den är bunden till människans hela väl, d.v.s. hennes sanning.

Under den anklagelse för fundamentalism som görs mot många kristna som vill vara konsekventa i sin tro verkar det snarare som om den verkliga fundamentalismen döljer sig: den svaga övertygelsens, mycket farligare genom att den döljer sig under toleransens täckmantel.

Om vi resonerar positivt, skulle vi behöva klargöra att denna beskyllning försöker lägga samman två plan: å ena sidan de personliga övertygelserna rörande sanningen och å den andra sanningens förverkligande inom det politiska fältet.

Att vara övertygad om sanningen innebär inte nödvändigtvis att söka

ålägga andra den. Likväl, inför anklagelsen om despotism, mer eller mindre klart uttryckt, vänd mot vem som helst som försvarar sanningens värde som något gott som individen inte kan avstå ifrån, måste man svara att despotism inte är en produkt av att erkänna universella och absoluta sanningar utan snarare beror på brist på respekt för friheten.

Aktning för motsatta idéer och särskilt för de personer som ger uttryck åt dem kommer inte ur egna principers svaghet, inte heller från att vara benägen att tvivla på vilken övertygelse som helst; det är snarare det motsatta som händer: för att det ska finnas en autentisk hållning av respekt mot alla är det nödvändigt med några allmänt accepterade sanningar "som inte är förhandlingsbara", till att börja med erkännandet av varje mänsklig varelses värdighet, en

grundläggande premiss för att respektera hennes frihet.

Ju mer övertygade vi är om denna *sanning* – som för oss kristna tycks så uppenbar, av den anledningen att vi förstår att alla människor är barn till samme Fader –, desto möjligare blir det att respekten för alla garanteras, även de inbegripna som inte delar denna princip.

Faktum är att, om man inte erkänner de mänskliga rättigheternas allmängiltighet och inte heller den objektiva giltighet som stöder dem – varje persons värdighet – då kan man knappast kräva dem för alla medborgare, och man kommer i alla fall inte att kunna begränsa godtycket i utövandet av makten, varigenom själva demokratin blir utan försvar gentemot sina egna missbruk.

Relativismens problem ligger i det innersta av människan själv, trots att

hon kan längta efter att åtnjuta en autonomi utan bojor eller begränsningar, kommer hon alltid att vilja lära känna sitt livs mening, en strävan som ligger i ofrånkomlig överensstämmelse med sökandet efter Gud och frälsningen.

Herren har förkunnat **att människan inte lever endast av bröd utan av varje ord som utgår av Guds mun**^[5]; den naturliga önskan att skaffa sig vetande och hungern efter det gudomliga ordet är outsläckliga och ingen ska få dem att försvinna från det mänskliga livet: **Så skall det också vara med ordet som utgår ur min mun: det skall inte vända tillbaka till mig fåfängt utan att ha verkat vad jag vill och utfört det som jag hade sänt ut det till**^[6].

GÖRA SANNINGEN ÄLSKANSVÄRD

Sanningen i sig själv är angenäm och likväl kan vi ibland försvara den på

ett ganska osympatiskt sätt. Det är sant att några sanningar blir obekväma för den som lyssnar till dem och att ett enhetligt liv inte är en lätt väg för någon; men detta hindrar inte att sanningen i sig har en attraktionskraft som vi inte bör försöka dölja.

För att visa sanningens glans är det tillrådligt att i första hand göra en ansträngning att söka den, lära känna den och betrakta den, också med studier och utbildning. Om man verkligen älskar sanningen är det lättare att förmedla den med språkets gåva och göra den genomskinlig med sitt liv. En del av tjänsten för sanningen består i att intensivt söka olika situationer för att finna lämpliga kanaler för att förmedla dess skönhet och inbjuda andra att söka den. Det är lättare, ibland, att använda en negativ ton i stället för att lära känna sina samtalspartner och så söka det bästa

sättet att förklara saker och ting; men visst är det mycket mindre effektivt.

Att göra sanningen älskansvärd är en mycket lämplig uppgift för oss kristna, för vi vet att kärlek och sanning identifierar sig med varandra. Den helige Faderns encyklika är redan ett svar på den utmaning som han hade lanserat dagarna innan han blev vald, och i andra tidigare skrivelser i vilka – som vi har sagt – han hade påpekat relativismen som ”trons centrala problem”.

Om relativismen är en hållning som tar avstånd ifrån mötet med sanningen av rädsla för att förlora friheten och lyckan, är då inte kärleken det som ska kunna förlika sanning, frihet och lycka?

”Sanningen och kärleken är identiska. Detta påstående – förstått i hela dess djup – är den yttersta garantin för toleransen, för en

relation med sanningen, vars enda vapen är den själv och som för den skull är kärlek”[7]

Den helige Fadern ställer en fråga som beskriver den försvarsposition som många människor intagit inför sanningen och i detta fall inför några moraliska sanningar, som Kyrkan hävdar: De frågar sig ”om inte Kyrkan med sina bud och förbud fördärvar det vackraste i livet? Sätter hon inte just där upp förbudsskyltar, där den oss av Skaparen tillämnade glädjen erbjuder en lycka, som låter oss förnimma något av smaken hos det gudomliga?”[8]

Att göra sanningen älskansvärd består just i att visa att man finner den största lyckan när man lever i sanningen och inte när man försöker undvika den. *När du kastar dig ut i apostolatet, kan du vara säker på att det alltid handlar om att göra människor lyckliga, mycket lyckliga:*

Sanningen kan inte skiljas från äkta glädje[9]

Att göra sanningen älskansvärd är en bra definition på apostolatet i vilket kärlek och sanning förenas. En naken sanning berövad kärlek blir osympatisk och till och med omöjlig att nå, ty de avgörande sanningarna för existensen ”uppnås inte bara genom förnuftsresonemang utan också genom tillit till andra personer som kan garantera autenticiteten och vissheten i själva sanningen.”[10]

Vi kristna tjänar sanningen framför allt när vi förenar den med och klär den i Kristi kärlek, med helighet i livet, vilket bl. a. innebär att acceptera alla.

Helige Josemaría älskade sanningen och friheten; därför undervisade han att sanningen inte åläggs utan erbjuds: *Känner du kanske att du har anförtrotts det goda och den absoluta sanningen och att du därför har*

tilldelats en särskild befogenhet eller rättighet att utrota det onda till varje pris? På den vägen kommer du inte att råda bot på någonting: bara genom Kärlek och med kärlek! Minns samtidigt att Kärleken har förlåtit dig och förlåter dig så mycket[11].

Den miljö där man lär sig att älska sanningen är inte en miljö av protest, av segrare och besegrade. Vänskap, glädje, tillgivenhet och en tjänande inställning övertygar, förändrar, upplyser, förbereder anden för att rasera relativismens murar, som låser intelligensen så att den inte kan se sanningen. ”Det bästa försvaret av Gud och av människan består just i kärleken”[12]. Den miljö som återställer förtroendet för att finna sanningen och som förbereder till att ta emot den och älska den är ett enhetligt liv.

Inte heller mellan personer som inte har lärt känna Kristus saknas

brinnande och konsekventa vittnen om sanningen. Vi tänker på de vittnesbörd som nått oss genom Sokrates, en av de stora sanningssökarna, som Johannes Paulus citerar i encyklikan *Fides et ratio*: hans ord, men framför allt hans konsekventa ställningstagande ända till döden, har präglat den filosofiska tanken sedan mer än tvåtusen år[13].

Ännu mera med rätta kan de kristna vittna för Sanningen inte bara med intelligensen, utvecklad genom läsning, studium och reflektion, utan också genom de dygder som speglar Kristus, sanningen som blivit till liv.

Omgivningen och samhället (...) behöver ett nytt sätt att leva och sprida Evangeliets eviga sanning: i samhällets innersta, i världen, skall Guds barn stråla med sina dygder som lyktor i mörkret - quasi lucernae lucentes in caliginoso loco[14].

Kristus, döende på Korset,
undervisade oss i sanningen om Gud.
Helgonen har gjort det trovärdigt att
Gud är kärlek när de givit sina liv av
kärlek till Gud och till andra
människor. Kyrkan upphör inte att
bemöda sig om att upplysa världen
och fjärma den från mörkret i ett liv
utan sanning och utan mening.

[1] Johannes Paulus II, Encyklika.
Fides et ratio, n. 44. (Katolsk
dokumentation, Tro och förnuft, nr.
44.)

[2] Ibidem. Jfr. Paul VI. Apostoliskt
brev *Lumen Ecclesiae* 20-XI-1974, 8.

[3] Jfr. J. Ratzinger, *Fede, verità e
tolleranza*, (Tro, sanning och
tolerans). Siena 2003.

[4] J. Ratzinger, *Fede, verità e
tolleranza*, Siena 2003.

[5] Matt 4: 4.

[6] Jes 55:11.

[7] J. Ratzinger, *Fede, verità e tolleranza*, Siena 2003.

[8] Benedikt XVI, Encyklikan *Deus caritas est*, nr 3.

[9] S. Josemaría Escrivá, *Plogfåran*, nr 185.

[10] Johannes Paulus II, Encyklikan *Fides et ratio*, nr 33. (Katolsk dokumentation, Tro och förnuft, nr. 33.)

[11] S. Josemaría Escrivá, *Plogfåran*, nr. 824.

[12] Benedikt XVI, Encyklikan *Deus caritas est*, nr. 31, (Gud är kärlek, nr 31.)

[13] Jfr. Johannes Paulus II, Encyklikan *Fides et ratio*, nr 26, (Katolsk dokumentation. Tro och förnuft nr. 26)

[14] S. Josemaría Escrivá, *Plogfåran*, nr. 318.

pdf | Dokument automatiskt skapad
från [https://dev.opusdei.org/sv-se/
article/passionen-for-sanningen/](https://dev.opusdei.org/sv-se/article/passionen-for-sanningen/)
(2025-08-04)